

Motion till riksdagen 2026/27:3

av **Mathias Bengtsson (KD)**

Världsarvet Falun

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om ett förstärkt stöd för de svenska världsarven och hur staten kan ta ett större ansvar kring världsarven och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det började för omkring tusen år sedan, långt innan det fanns en stad som hette Falun eller ett land som hette Sverige. Sägner berättar om bocken Kåre som en dag skrubgade hornen mot en myr och upptäckte att hornen blev röda. När Kåres bonde undersökte myren närmare fann han en rik kopparåder, och resten är historia.

Oavsett hur upptäckten gick till blev fyndet startpunkten för en av de mest betydelsefulla verksamheterna i svensk historia. Under flera hundra år var Falu Koppargruva en ekonomisk motor för landet och en avgörande del av Sveriges framväxt. När produktionen var som störst under 1600-talet kom omkring 70 procent av Europas koppar från Falun. Gruvan var då Sveriges största arbetsplats och centrum för teknisk utveckling, handel och företagande.

Kopparn från Falun bidrog till statens inkomster, finansierade utvecklingen av Sverige och skapade förbindelser långt utanför landets gränser. Det som hämtades ur berget i

Dalarna blev en del av Sveriges väg ut i världen. Därför är Falu gruva en del av vår gemensamma nationella berättelse, om hur Sverige blev Sverige.

Kopparproduktionen byggde på ett omfattande samspel mellan naturresurser, teknik och människor. Malmen bröts i berget men bearbetades i hyttor runt om i bygden. Skogarna gav bränsle till smältningen och ett system av dammar, vattenleder och tekniska anläggningar försåg verksamheten med den energi som krävdes. Jordbruket försörjde dem som arbetade i gruvan och vid hyttorna.

Bergsmansgårdarna är en annan del av denna berättelse. Bergsmännen var delägare i gruvan och kombinerade jordbruk med kopparproduktion. Tillsammans med gruvan, hyttplatserna, stadsmiljön och det omgivande landskapet bildar de en helhet som visar hur ett av världens viktigaste områden för gruvdrift fungerade.

År 2001 skrevs det historiska industrilandskapet kring Stora Kopparberget in på Unescos världsarvslista. Världsarvet omfattar gruvan, staden, bergsmansbygden och de miljöer som tillsammans berättar historien om kopparproduktionen.

Världsarvet i Falun ger oss möjlighet att förstå vår historia genom att uppleva den på plats. Kulturarvet ger oss också rötter och sammanhang. Det gör tydligt att vi är en del av något större än oss själva, en berättelse som började långt före oss och som ska fortsätta efter oss. Förståelsen för den egna historien stärker känslan av ansvar för samhället och viljan att föra det vidare till kommande generationer.

Det är särskilt viktigt ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Ett samhälle med stark historisk medvetenhet och gemensamma referenspunkter står stadigare i krigstider. Kulturarvet bidrar till identitet, sammanhållning och motståndskraft.

Detta har blivit tydligt inte minst genom Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Där har kulturarv och historiska miljöer medvetet angripits som en del av krigsföringen. Syftet är att sudda ut historiska minnen, försvaga den nationella identiteten och ifrågasätta ett folks rätt till sin egen historia. Kulturarv är därför inte bara en fråga om det förflutna utan också om framtiden.

Sverige har genom världsarvskonventionen åtagit sig att bevara sina världsarv för hela mänskligheten. Ansvaret är i dag fördelat mellan många aktörer. Regeringen, Riksantikvarieämbetet, länsstyrelser, kommuner, stiftelser, museer, föreningar och fastighetsägare ansvarar för olika delar av arbetet.

För att ansvaret inte ska upplevas splittrat, eller finansieringen bli kortsiktig, så behöver staten ta ett större ansvar. Ett världsarv ska inte förvaltas för några år i taget utan för

generationer framåt. Därför behövs bättre möjligheter till långsiktig planering av bevarande, kunskapsförmedling, kompetensförsörjning och utveckling.

Staten bör därför ta ett större och mer samordnande ansvar för Sveriges världsarv. Det behövs ett stabilt och långsiktigt statligt stöd som ger världsarven möjlighet att planera verksamheten över tid.

Falu Koppargruva har varit med och format Sverige. Att vårda detta arv är ett ansvar gentemot både tidigare och kommande generationer. Därför bör frågan om ett förstärkt stöd till de svenska världsarven utredas.

Mathias Bengtsson (KD)